

Knygų vaikams autorė Jolita Zykutė: „Esu rami, kol galiu galvoti lietuviškai“

Evelina KISLYCH-ŠOCHIENĖ

Vokietijoje gyvenanti žurnalistė, rašytoja Jolita Zykutė, gimusias knygas vaikams vadinanti savotišku gyvenimo šypsniu, perspėja, kad niekuomet nesakytume „Niekados“, nes ir ji pati niekadoms negalvojusi rašysianti vaikams skirtas knygas. Kaip ir negalvojusi atsidursianti dideliame, triukšmingame mieste - Hamburge.

Kalbiname rašytoją apie jos gyvenimo istoriją, kūrybą, lietuviybę ir artimiausius planus.

Jolita, esate Hamburge gyvenanti rašytoja. Papasakokite, iš kokio Lietuvos krašto esate kilusi? Kaip pasisuko Jūsų gyvenimas, kad persikėlėte į uostamiestį?

Rašytoja Jolita Zykutė. Asm. archyvo nuotr.

Tai, kad atsidūriau šiame mieste – savotiškas likimo pokštas. Prieš kokius dešimt metų važiauvau iš Hamburge organizuotos dailės parodos ir pasakiau: „Niekados nenorėčiau gyventi tokiam dideliame mieste – per daug žmonių ir triukšmo.“ Grįžau į Lietuvą ir po savaitės susipažinau su vokiečiu, kuris meilės dievams įsikišus vėliau tapo mano vyru, ir persikrausčiau gyventi į Hamburgą... Esu čia aštuntus metus. Vis dar nemėgstu žmonių masių – matyt, tai, kad gimiau Alytuje,

visiems laikams uždėjo man antspaudą „Iš provincijos“. Tą antspaudą jaučiau ir studijuodama bei gyvendama Vilniuje. Buvo laikas, kai net drovėjausi savo „provincialumo“ – kine iki studijų buvau buvusi gal du kartus, teatre – kartą.

Šiandien tuo antspaudu be proto džiaugiuosi, nes žinau – tai slaptas mano jėgos šaltinis, kuris visados su manimi. Gyvenome blokiniam penkiaaukštyje, tačiau močiutė gyveno name prie miško, kita močiutė – mažame Kudirkos Naumiesčio miestelyje. Vasaromis skindavau serbentus, ravėdavau daržus ir išmokau melžti karvę. Kai esi vaikas ar paauglys, nealpėji iš laimės dėl tokios veiklos, bet dabar suprantu – tai, kad tada patyriau žemę po kojomis, šiandien leidžia man skristi.

2018 m. Vilniaus knygų mugėje debiutavote knyga vaikams „Kaip karalaitė iš grožio konkurso pabėgo“. Apie ką ji? Kas paskatino pasirinkti būtent šią temą?

Knygos pavadinimas sufleruoja, apie ką istorija – karalaitė pabėga iš grožio konkurso. Kaip ji ten atsidūrė? Netyčia, nes grožio konkurso komisija, pamačiusi jos portretą, pakvietė karalaitę dalyvauti gražiausios pasaulio karalaitės rinkimuose. Mergaitei susisuka galvelė (kam būtų kitaip?), ji susipyksta su geriausiu draugu taksiuku Tapiu, išveja jį iš namų, bet galiausiai supratusi, kad jei taps gražiausia pasaulyje, nebus laiminga, bėga iš konkurso.

Kartais galvoju, kad ta istorija tiesiog per mane nusileido iš viršaus, o aš pati tik vėliau supratau, apie kokius svarbius dalykus joje kalbama. Iš vienos pusės – tai šilta, linksma pasakaitė apie draugystę, norą būti gražiai, buvimą savimi ir kaip taisyti klaidas, kai atrodo, jog jau viskas negrįžtamai sugriuvo, iš kitos pusės – tai rimtas kvietimas, skirtas sąmoningiems suaugusiems žmonėms, pasvarstyti, kas vyksta su mūsų vaikais.

2018 m. Vilniaus knygų mugėje debiutavo knyga vaikams „Kaip karalaitė iš grožio konkurso pabėgo“. Asm. archyvo nuotr.

Jeigu manėte, kad vaikai apie savo išvaizdą susimąsto tik tuomet, kai paauglystėje ant kaktos iškyla spuogas, meskite lauk šią pasenusią informaciją. Galbūt taip kadaise ir buvo. Dabar jau penkiamečiai vaikai išmano apie dietas, darželinukės kremtasi, sakydamos „mano žandai per stori, aš esu stora“ arba „mama, aš nevalgysiu vakarienės, nes sustorėsiu“. Tai nėra žurnalistinis triukas, neva „pasakysiu ką nors baisaus, kad pagaučiau skaitytojo dėmesį“. Aš pati girdėjau tų mamų nerimą. Vilniaus valgymų sutrikimo centro vadovė Brigita Baks praeitais metais skelbtame interviu pasakė: „jauniausias pas mus kreipęsis pacientas buvo 8-erių metų. Ir tai ne pavienis atvejis.“

Šiemet Vilniaus knygų mugės metu surengėte gražiausios karalaitės rinkimus. Kaip kilo ši idėja? Pasidalinkite savo įspūdžiais.

Parašiusi knygą ieškojau informacijos, ką daryti, kaip gelbėti vaikus nuo milžiniško socialinio spaudimo atitikti grožio standartus. Tie standartai nuolat demonstruojami per įvairias masinio informavimo priemones, bet svarbu akcentuoti, jog mama ir tėtis vaidina ne ką menkesnę vaidmenį! Pasak specialistų, pagrindinis priešnuodis yra gan paprastas – kalbėkitės su savo vaikais, formuokite

sveiką, o ne iškreiptą pasaulio vaizdą.

Todėl sumaniau meninę akciją - provokaciją „Gražiausios ar laimingiausios karalaitės rinkimai. Ką renkiesi tu?“. Iš pradžių nudžiugau, nes vaikai ir suaugusieji rinkosi būti laimingiausia karalaite (ar karalaičiu).

Pakalbinusi pašnekovus, išgirdau sakant: „Graži reiškia pasipūtusi, pamaiva.“ Kokių 60 metų moteris pasakė: „Visą gyvenimą žinojau, esu negraži.“ Taurių bruožų veidas kėlė pasigėrėjimą, o moters galvoje - tokios mintys... Kodėl!?

Visuomenėje vyksta konfliktas - žmogus nori būti gražus, nes tai yra vertybė (kalbu apie sveiką požiūrį į grožį), bet atakuoja stereotipai „gražus reiškia pasipūtęs, blogas“ ir socialinis spaudimas „būti gražiam reiškia atitikti tam tikras normas“. Kaip elgtis, nebežino nei vaikai, nei suaugusieji.

Sutikau tik vieną mergaitę, devynmetę Justę, kuri be lašelio pasipūtimo, su ramia saviverte balse pasakė: „Aš esu graži, todėl renkuosi būti laimingiausia pasaulyje.“ Štai tokių atsakymų norėčiau girdėti daugiau!

Vilniaus knygų mugėje 2019 m.

Ar jaučiate fizinį atstumą, gyvendama toli nuo gimtosios šalies?

Neseniai perskaičiau disidentu Vytauto Skuodžio žodžius, kuriuos jis pasakė teismo posėdyje, kai buvo nuteistas tremčiai: „Jeigu žmogus turi savo dvasios laisvę, jam fizinės laisvės praradimas nėra baisus.“ Jie stipriai rezonuoja su mano mintimis ir įrodo tai, kuo tikiu – mumyse esantis vidinis pasaulis lemia viską. Tada nesvarbu atstumai, išorinės sąlygos.

Aš nesijaučiu toli nuo Lietuvos, nes turiu Lietuvą savyje. Ir kol galiu kalbėti lietuviškai su savo vaiku, kol galiu galvoti lietuviškai, esu rami. Aš neišvažiavau iš Lietuvos amžiams. Galiu ten grįžti kaskart, kai nusiperku lėktuvo bilietą, ir kiekvieną akimirką, kai mintyse „paneriu“ į Lietuvą.

Pasaulyje veikiančios lietuvių bendruomenės – kokią reikšmę jos turi Jūsų gyvenime?

Kol nebuvo gimęs sūnus, man užteko to Lietuvos jausmo manyje. Kai vaikas paaugo, panorau, kad jis turėtų lietuvišką terpę. Nuoširdžiai džiaugiuosi, kad bendruomenė yra, kad veikia lietuviškas darželis ir mokyklėlė.

Kaip puoselėjate lietuviškumą savo šeimoje?

Cepelinų virti nemoku. Tautinio kostiumo neturiu. Man lietuviškumą puoselėjimas – lietuvių kalbos „perdavimas“ sūnui. Apie lietuviškus papročius, maistą ar šventes jeigu ko nors ir nepapasakosiu, vaikas užaugęs pasiskaitys ar pasiklaus, o jeigu neišmokinsiu lietuviškai, tos spragos jis taip lengvai neužpildys. Nors esu mama, vaikų auklėjime propaguojanti daug laisvės ir lankstumo, lietuvių kalbos mokymosi atžvilgiu esu labai griežta.

Jūsų mėgiamiausia vieta – biblioteka. Kodėl?

Bibliotekas atradau dar 2000-aisiais metais studijuodama Helsinkyje. Ten bibliotekos buvo šiuolaikiškos, šviesios ir kviečiančios ateiti, o Lietuvoje – senos knygos, apsilaupę sienos ir ore tvyrantis liūdnumas. Hamburge vėl patyrusi bibliotekos „šviesą“ panirau į ją, o prieš metus apsilankiau Nacionalinėje Mažvydo bibliotekoje Vilniuje ir... likau be žado. Tai neprilygstama! Kaip neprilygstama ir restauruotoji A. Mickevičiaus biblioteka Vilniuje. Įtraukite jas į lankytinų vietų

sąrašą, ypač rekomenduoju, jeigu esate su vaikais, o lauke lyja. Įėjimas nemokamas, skaitytojo bilieto (jei nesiskolinsite knygu) nereikalaus, tad būkite toje šviesoje ir užsikrėskite noru skaityti. Knygos - veiksmingiausias būdas pailsėti!

O šūkis, kredo - „Ijungti smegenis ir širdį“. Kodėl pasirinkote ir skelbiate šį požiūrį?

Socialinė realybė (nesvarbu, ar „biurgeriška“ vokiška, ar skaudesnė lietuviška) užliūliuoja ir, jeigu nebūsi sąmoningas, tave stipriai suvystys ir saldžiai užmigdys, o mirties patale pyksi, kad nugyvenai ne savo, o primestą gyvenimą. Sąmoningumas („ijungti smegenis“) yra būtinas, kad išliktum savimi, kad paklaustum - ar man tikrai reikia to, ką siūlo sociumas, kas dabar madinga, ar tikrai turiu elgtis taip, kaip elgiasi kiti? „Ijungti širdį“ man reiškia jausti ir girdėti save. Gyventi įjungus smegenis ir širdį nereiškia, kad dingsta skausmas ir nesėkmės, būna visko, bet galų gale nugali džiaugsmas, jog gyvenimas yra toks, kokio nori tu pati.

Ar galėtumėte papasakoti, kokie Jūsų artimiausi planai, susiję su knygu rašymu? Gal jau galite išduoti būsimos knygos siužetą?

Jau parašiau antrąją istoriją vaikams apie karalaitės ir jos draugų šuniukų nuotykius. Jos pavadinimas vėl sufleruoja, apie ką bus knyga - „Kaip karalaitė geriausio draugo pavydėjo“.

Dabar rašau maginės fantastikos stiliaus romaną „Vienos pranašystės istorija“, kuris siūlo kitokį pasaulį, nei žmonės mato pro savo langą. Ką darytum, jeigu visa karalystė tikėtų pranašyste, kad esi ta, kuri išgelbės karų nualintą šalį, o pati tuo abejotum? Jeigu žinotum, kad pranašystė išsipildys tik tada, kai surasi Žaibo žmogų, kurį be proto mylėsi, bet per jį ir žūsi? Tai lyg pasaka suaugusiesiems, bet „pasaka“ nereiškia „vaikiška“. Čia daug rimtų klausimų apie pasirinkimus, pasiaukojimą ir drąsą klausyti savęs ir, kaip tikrame gyvenime, niekad os nežinai, kas bus toliau, nes gal pranašystė, kuria tikėjo kelios kartos, yra ne kas kita kaip iliuzija?

Labai noriu pagaliau pabaigti tą istoriją, nes man pačiai labai įdomu, kuo viskas baigsis?

Interviu spausdintas žurnalo „Pasaulio lietuvis“ 2019 m. gegužės numeryje 5/577.

Mielai pasidalysime žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

